

ACTUALITATEA BISERICESCĂ ȘI ECUMENICĂ

CHURCH AND ECUMENICAL NEWS

Vizita Papei Francisc la Centrul Ecumenic din Geneva cu ocazia celei de-a 70-a aniversări a fondării Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB). Câteva comentarii pe marginea prelegerii pontificale rostită cu această ocazie

Pr. Prof. Dr. Aurel PAVEL
Pr. Conf. Dr. Habil Daniel BUDA

Summary:

This article contains a few commentaries on the speech given by Pope Francis in front of the Central Committee of the World Council of Churches (WCC) at the occasion of his visit to the Ecumenical Centre in Geneva at June 21st 2018. The authors highlight especially the critics and observations the Pope made on the missionary activities of WCC and other aspects which might be of particular importance for the Orthodoxy.

Keywords:

World Council of Churches; Pope Francis, seventhly in biblical perspective; mission of the World Council of Churches.

Introducere

Anul 2018 înseamnă pentru CMB aniversarea a șaptezeci de ani de la fondarea sa la data de 23 august 1948 de către 147 de biserici în special din Europa și America de Nord, în cadrul primei adunări generale care a avut loc la Amsterdam (Olanda). Pentru a marca această aniversare, forumurile conducătoare ale CMB au decis să organizeze mai multe manifestări de-a lungul anului 2018 și au invitat bisericile membre CMB și partenerii ecumenici să participe la aceste evenimente, dar în același timp și să organizeze diverse manifestări care să marcheze șaptezeci de ani de existență a CMB. Fără îndoială că unul dintre cele mai importante evenimente aniversare a fost vizita la Centrul Ecumenic din Geneva a papei Francisc, la data de 21 iunie. Vizita papei a coincis cu ultima zi de

lucru a Comitetului Central al CMB din iunie 2018. Prin urmare, papa s-a rugat împreună cu membrii Comitetului Central al CMB și s-a adresat acestora printr-o cuvântare. Programul vizitei a mai inclus și o scurtă vizită la Institutul Ecumenic de la Bossey.¹

Această vizită a papei Francisc a fost a treia vizită a unui papă la CMB. Papa Paul VI (1963-1978) a fost primul papă al Romei care a vizitat cartierul principal de la Geneva al CMB la data de 10 iunie 1969, adică la aproximativ patru ani după ce Biserica Romano-Catolică a decis, la Conciliul Vatican II (1962-1965), să se deschidă pentru mișcarea ecumenică. A fost întâmpinat de către secretarul general al CMB de atunci Eugene Carso Blake (1966-1972). La 12 iunie 1984, papa Ioan Paul al II-lea (1978-2005) a vizitat pentru aproape trei ore sediul CMB. A fost primit de secretarul CMB de atunci, Rev. Philip Potter (1972-1984) și de alți lideri CMB. Programul a cuprins o discuție de aproape o oră cu liderii CMB și adoptarea unei declarații comune CMB – Biserica Romano-Catolică.

S-a afirmat, foarte probabil pe bună dreptate, că această a treia vizită a unui papă la CMB a fost deosebită de vizitele precedente prin însăși caracterul ei: în vreme ce primele două vizite pontificale au fost de fapt vizite pastorale ale papilor în Elveția, având drept scop principal întâlnirea pontifului roman cu clerul și credincioșii catolici elvețieni, iar vizita la CMB a fost doar un punct în program, alături de multe altele, vizita din 2018 a avut ca scop principal întâlnirea cu conducerea CMB și vizitarea Centrului Ecumenic, iar interacțiunea papei cu clerul și credincioșii elvețieni a fost un element adițional al vizitei. De fapt cea mai mare parte din timpul petrecut în Elveția de papa Francisc la 21 iunie 2018 a fost afectat vizitei la CMB. Doar înainte de a se reîntoarce la Vatican, papa Francisc a săvârșit o messa catolică la PALEXPO, lângă aeroportul din Geneva, cu participarea mai multor zeci de mii de credincioși veniți din Elveția, dar și din Franța vecină.

Scopul acestui articol este de a oferi câteva comentarii pe marginea cuvântării rostită de papa Francisc în fața Comitetului Central al CMB cu ocazia acestei vizite. În finalul acestui studiu este publicată, în traducere românească, întreaga cuvântare pontificală.

Discursul pontifical

1. Pererinaj ecumenic al papei la Geneva

Denumirea acordată de către papa Francisc acestei vizite este deja deosebită: ”pelerinaj ecumenic” pentru a marca aniversarea a șaptezeci de ani de existență a CMB. Este evident faptul că papa Francisc a considerat vizita sa la Geneva drept

¹ Vezi <https://www.oikoumene.org/en/press-centre/events/pope-francis-to-visit-the-world-council-of-churches>

parte a Pelerinajului pentru dreptate și pace lansat de CMB.² Acest lucru nu este cu totul surprinzător, pentru că după lansarea ”pelerinajului” de către CMB, papa Francisc a cerut catolicilor din întreaga lume să se alăture acestui program al CMB.

În deschiderea cuvântării sale, papa Francisc s-a adresat simplu membrilor comitetului central al CMB prin: ”Iubiți frați și iubite surori.” Apoi a mulțumit pentru primirea călduroasă de care a avut parte, făcând referire specială la discursurile scurte de bun venit, rostite, în calitate de gazde, de către secretarul general CMB, Rev. Dr. Olav Fykse Tveit, și de moderatoarea Comitetului Central al CMB, Dr. Agnes Abuom.

În cuvântul său rostit înainte de discursul papei, secretarul general CMB, Rev. Dr. Olav Fykse Tveit,³ a numit vizita papei un moment de sărbătoare pentru ”mișcarea ecumenică cea una.” ”Noi – a adăugat Tveit – am mers împreună, ne-am rugat împreună și am lucrat împreună; mergem, ne rugăm și lucrăm împreună și vom merge, ne vom ruga și vom lucra împreună. Hristos este garanția acestei încrederi. Astăzi, cu această vizită, noi arătăm că este posibil să depășim diviziunile și distanța, precum și conflictele adânci cauzate de diferite tradiții și convingeri de credință. Există mai multe căi de la conflict spre comuniune. Și, desigur, noi încă nu am depășit toate diferențele și diviziunile. De aceea ne rugăm împreună ca Duhul Sfânt să ne ghideze și să ne unească în vreme ce mergem înainte.”

2. Numărul șaptezeci: iertare/dragoste/unitate și misiune

Cuvântarea papei a debutat cu două reflecții de inspirație evanghelică (adică luate din Evanghelie) pe marginea numărului șaptezeci, câți ani împlinește în acest an CMB. Primul text evanghelic amintit este Mt. 18, 22 : ”șaptezeci de ori câte șapte” ca simbol al iertării nelimitate pe care Hristos ne cere să o arătăm semenilor noștri: ”Acest număr, bineînțeles că nu servește drept limită, ci deschide un orizont vast; nu cuantifică dreptatea, ci servește ca măsură pentru o dragoste capabilă de iertare infinită.” Urmează apoi o aplicare a principiului iertării nelimitate la situația ecumenică de astăzi. După secole de conflicte între creștini, iertarea și dragostea au făcut posibil ca creștinii să se adune azi împreună: ”După secole de

² Pentru detalii vezi <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/central-committee/geneva-2014/an-invitation-to-the-pilgrimage-of-justice-and-peace>

³ Pentru întregul text în limba engleză, vezi <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/other-meetings/papal-visit/speech-of-the-wcc-general-secretary-on-the-occasion-of-the-visit-to-the-wcc-of-his-holiness-pope-francis>

conflict, acea dragoste ne permite să ne adunăm ca frați și surori, în pace și plini de recunoștință față de Dumnezeu, Tatăl nostru.”

Iertarea izvorâtă din dragoste duce spre unitate, iar noi cei de astăzi profităm de pe urma curajului celor dinaintea noastră de a merge pe calea iertării: ”Dacă noi suntem astăzi aici, aceasta este mulțumită tuturor celor dinainte de noi care au mers pe calea iertării și care nu au precupețit niciun efort de a răspunde voinței Domnului <ca toți să fie una> (cf. *Jn* 17, 21). Prin dragostea sinceră a lui Iisus, ei nu și-au permis să se împotmolească în dezacorduri, ci dimpotrivă au privit curajos spre viitor, crezând în unitate și dărâmand barierele suspiciunii și ale fricii.”

În discursul papei a urmat un citat patristic menit să întărească ideea că acolo unde există curajul de a trece, prin dragoste, peste frică, se ajunge la unitatea adusă nouă de Hristos. Nu întâmplător, credem noi, citatul este luat dintr-un Sfânt Părinte răsăritean: ”Așa cum un vechi Părinte al Bisericii a observat pe bună dreptate: <când dragostea înlătură cu totul frica, iar frica a fost transformată în iubire, atunci unitatea adusă nouă de către Mântuitorul nostru va fi realizată pe deplin> (SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, Omilia XV la Cântarea Cântărilor).

Papa Francisc a concluzionat această parte a discursului său astfel: ”Noi suntem moștenitori ai credinței, dragostei și nădejzii tuturor celor care, prin puterea neviolentă a Evangheliei, au găsit curajul de a schimba cursul istoriei, o istorie care ne-a condus la neîncredere reciprocă și la înstrăinare, și astfel a contribuit la spirala infernală a fragmentării continuie. Mulțumită Duhului Sfânt care inspiră și ghidează calea ecumenismului, direcția a fost schimbată și o cale în același timp nouă și veche a fost deschisă în mod irevocabil: calea unei comuniuni irevocabile menită spre manifestarea vizibilă a fraternității care-i unește și acum pe credincioși.” Avem, așadar, spune papa, o obligație față de înaintașii noștri care au avut curajul să schimbe ”cursul istoriei” și să continuăm aceste eforturi ecumenice. Papa reafirmă ideea că mișcarea ecumenică ar fi inspirată de Duhul Sfânt, ceea ce ar trebui să ne responsabilizeze și mai mult pe noi, creștinii de astăzi. Calea dialogului inter-creștin este, așadar, ”în același timp nouă și veche,” adică trecutul creștinismului a cunoscut eforturi spre unitate, însă ne oferă în același timp și multe exemple negative de dezbinare, ba chiar ură și conflicte între creștini. Calea dialogului este ”nouă” pentru că mai ales ultimele generații de creștini s-au angajat – ”irevocabil” spune papa – în drumul spre unitate.

A doua reflecție evanghelică pe marginea numărului șaptezeci pornește de la Luca 10, 1 unde se vorbește despre cei șaptezeci de discipoli ”pe care Iisus i-a trimis în misiune în timpul slujirii sale publice (cf. *Lc.* 10, 1) și care sunt sărbătoriți în unele Biserici ale Răsăritului creștin.” După o scurtă referință la semnificația universală a acestui grup misionar mandatat de Însuși Mântuitorul Iisus Hristos - ”numărul acelor discipoli reflectă numărul oamenilor din lume așa cum îl găsim în primele pagini ale Bibliei (cf. *Fac.*, cap. 10). Ce anume ne

sugerează aceasta nouă, dacă nu că misiunea este îndreptată spre toate națiunile și că fiecare discipol, spre a fi ca atare, trebuie să devină un apostol, un misionar – urmează o serie de referiri la faptul că CMB ar trebui să fie angajat mai mult în misiune.

3. CMB – mai mult angajament misionar

Pentru a dezvolta această idee, papa a apelat mai întâi, în discursul său, la istoria CMB: acesta s-a pus în slujba mișcării ecumenice care își are originea într-o ”puternică chemare la misiune.” Într-adevăr, mișcarea ecumenică modernă este, în bună parte, rezultatul eforturilor de apropiere a misionarilor de la cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea care au fost frământați de întrebarea : ”cum pot creștinii să propovăduiască Evanghelia dacă ei sunt divizați între ei?” Și astăzi însă – își continuă papa firul discursului său – ”această preocupare presantă încă ghidează calea noastră și este fondată pe rugăciunea Domnului ca toți să fie una, ”astfel încât lumea să creadă ” (*In* 17, 21). Misiunea are așadar un puternic fundament în unitate, și invers.

Înainte de a-și exprima o ”îngrijorare,” papa Francisc a mulțumit membrilor CMB pentru angajamentul pentru unitate. Apoi și-a formulat îngrijorarea izvorâtă ”din impresia că ecumenismul și misiunea nu mai sunt atât de strâns interconectate așa cum erau la început.” Această ”îngrijorare” papală a fost percepută în unele cercuri CMB drept critică, însă ideea de bază exprimată aici a fost, în opinia noastră, că CMB trebuie să se angajeze mai mult în misiune.

”Mandatul misionar” dat tuturor creștinilor de către Hristos ”determină însăși identitatea noastră,” iar ”predicarea Evangheliei până la marginile pământului este parte a însăși existenței noastre ca și creștini.” Aceste afirmații menite să sublinieze importanța misiunii în viața creștinilor și a Bisericii sunt amestecate cu alte afirmații care par a critica modul în care misiunea este percepută de către CMB: misiunea este, arată papa, ”mai mult decât *diakonia* și promovarea dezvoltării umane”; și misiunea ”nu poate fi neglijată sau goliță de conținutul ei;” trebuie rezistat ”tentației recurente de a croi misiunea după modul lumesc de gândire” opunându-i acesteia convingerea că ”Biserica lui Hristos crește prin atracție.” Fără îndoială că aici avem de-a face cu critici subtile formulate de papă la adresa modului în care, în opinia sa, CMB percepe misiunea. Într-adevăr, accentul pe o activitate diaconală cu slab suport eclezial, promovarea dezvoltării umane de aceeași factură și implementarea unui mod ”lumesc de gândire” în misiune (și nu numai! am adăuga noi), sunt aspecte prezente în viața și activitatea CMB pe care – vedem din acest discurs – papa le cunoaște bine.

În discursul său, papa a explicat ce este și ce nu este această ”atracție” prin care crește Biserica lui Hristos. Această atracție nu este realizată de ”propriile noastre idei, strategii sau programe.” Ea ”constă total în darul sublim care l-a uimit

atât de mult pe Apostolul Pavel: <ca să-L cunosc pe El (Hristos n.n.) și puterea învierii Lui și să fiu primit părtaș la patimile Lui>”(Fil. 3,10).

După aceste lămuriri formulate pozitiv și negativ, discursul continuă în aceeași cheie: papa afirmă ce nu este credința în Hristos, anume ”rezultatul consensului” și la ce nu poate fi redus ”poporul lui Dumnezeu,” anume la ”o organizație non-guvernamentală.” De asemenea noi creștinii, cărora ne-a fost încredințat ”mandatul misionar,” suntem ”vase de lut” care trebuie să oferim comoara Evangheliei lumii noastre iubite, dar tulburate. Urmează apoi o nouă critică adresată, se pare, modului CMB de a face misiune: ”Noi nu am fi credincioși misiunii încredințate nouă, dacă am devaloriza această comoară într-un umanism immanent pur, adaptat modei de moment. Nici nu suntem buni păzitori dacă încercăm doar să o păstrăm, îngropând-o de frica lumii și a schimbărilor din aceasta (cf. Mt 25, 25).”

Papa a continuat aceeași idee spunând că ”este cu adevărat nevoie de o *nouă mobilizare evanghelică*.” Misiunea și zelul pentru aceasta vor aduce mai multă unitate: ”Suntem chemați să fim acei oameni care experiază și împărtășesc bucuria Evangheliei, Îl slăvesc pe Domnul și îi slujesc pe frații și surorile noastre cu inimi arzătoare de dorința de a deschide orizonturi de bunătate și frumusețe inimaginabile pentru aceia care nu au fost binecuvântați să-L cunoască cu adevărat pe Iisus. Sunt convins că un impuls misionar crescând ne va conduce spre mai multă unitate.” La fel ca la început, predicarea a marcat primăvara Bisericii, astfel încât evanghelizarea va marca înflorirea unei noi primăveri ecumenice. La fel ca în acele zile, să ne adunăm în comuniunea din jurul Stăpânului, nu fără o anumită jenă cu privire la oscilațiile noastre constante, și, împreună cu Petru, să-I spunem: ”Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice.” (In. 6, 68). Nu este de exclus posibilitatea ca expresia ”primăvara ecumenică” să fi fost folosită de papă în mod conștient ca opus al expresiei ”iarna ecumenică” folosită de actualul secretar general al CMB în discursurile sale, spre a marca dificultățile și impasul cu care se confruntă mișcarea ecumenică și CMB în ultimii ani.

4. Angajamentul Bisericii Romano-Catolice față de ecumenism. Mers, rugăciune și muncă (lucrare) împreună

Este deosebit de important faptul că însuși suveranul pontif a reafirmat în cuvântarea sa din Centrul Ecumenic din Geneva, angajamentul Bisericii Romano-Catolice pentru mișcarea ecumenică: ”... am dorit să particip personal la festivitățile care marchează această aniversare a Consiliului Mondial, nu în ultimul rând pentru a reafirma angajamentul Bisericii Catolice față de cauza ecumenismului și să încurajez cooperarea cu bisericile membre și cu partenerii noștri ecumenici.”

Urmează apoi o reflecție asupra motto-ului ales pentru ziua vizitei: *Mers, Rugăciune și Muncă împreună*.

4.1. Mers împreună

Pentru papa, ”mersul” sau ”mișcarea” are, în acest context, două direcții : *spre interior*, adică spre centru, pentru ca ”să cunoaștem că suntem ramuri altoite pe o singură viță care este Iisus (cf. *In* 15, 1-8) ; și ”în afară” sau ”spre exterior” adică ”spre multele periferii existențiale ale lumii de astăzi, în a ne uni spre a aduce harul vindecător al Evangheliei fraților și surorilor noastre în suferință.” Cuvintele folosite de papa aduc aminte de terminologia folosită în documentul emis de Comisia pentru Misiune Mondială și Evanghelistism a CMB în care Biserica Romano-Catolică este membru cu drepturi și obligații depline, cu titlul *Misiune spre Viață : Misiune și Evanghelistism în Context în Schimbare*.⁴ Respectivul document vorbește despre ”misiune dinspre margini” adică implicarea în misiune a celor care multă vreme au fost doar expuși misiunii și nu au fost parte a acțiunii de misionarizare.

Urmează apoi un nou avertisment, adresat, se înțelege din context, tuturor celor anjagați în misiune: ”Ar trebui să ne întrebăm unii pe alții dacă umblăm în adevăr sau doar simplu în cuvinte, dacă îi prezentăm pe frații și surorilor noastre Domnului din grijă pentru ei, sau dacă ei sunt excluși din aria noastră de interes real. Ar trebui să ne întrebăm de asemenea dacă continuăm să mergem pe propriile noastre urme, sau să plecăm cu convingere să-L aducem pe Domnul lumii.”

4.2. Rugăciune împreună

La fel ca în mersul împreună, și în rugăciune ”nu putem să mergem înainte prin noi înșine pentru că harul lui Dumnezeu nu este atât de adaptat pentru a se potrivi fiecăruia ca armonie răspândită în rândul credincioșilor care se iubesc unul

⁴ Vezi textul original în format PDF pe <https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/together-towards-life-mission-and-evangelism-in-changing-landscapes> Pentru o traducere românească vezi *Împreună spre viață : Misiune și Evanghelistism în context în schimbare. O nouă afirmare a Consiliului Mondial al Bisericilor (CMB) despre Misiune și Evanghelistism* în Pavel Aurel, Daniel Buda și Ciprian Toroczka (editori), *Making Mission from the Model of Christ. The Specificity of Orthodoxy and Ecumenism Today*, Astra Museum Publishing, Sibiu, 2013, p. 24-56. Pentru un studiu despre acest document, vezi Jooseop Keum, *Împreună spre viață: misiune și evanghelizare într-un moment al schimbărilor. O introducere la noua Declarație misionară a CEB* în *Revista Ecumenică Sibiu*, anul IV, nr. 3, p. 499-504; republicat în Pavel Aurel, Daniel Buda și Ciprian Toroczka, *Making Mission from the Model of Christ. The Specificity of Orthodoxy and Ecumenism Today*, Astra Museum Publishing, Sibiu, 2013, p. 17-23.

pe altul.” Este relevantă rugăciunea “Tatăl nostru” ca simbol al unității în care ”noi simțim un ecou în noi, al fiilor și fiicelor noastre, dar și al fraților și surorilor noastre în devenire.” Reținem afirmația importantă a papei : ”Rugăciunea este oxigenul ecumenismului.”

Și această parte a cuvântării papale se încheie cu întrebări provocatoare : ”Haideți să ne întrebăm pe noi înșine: Cât de mult ne rugăm unii pentru alții? Domnul s-a rugat ca noi să fim una: Îl imităm noi pe Domnul în această privință?” Cu alte cuvinte, ar trebui să vorbim mai puțin despre rugăciunea comună și să o practicăm mai mult, precum și să ne rugăm unii pentru alții.

4.3. Munca (lucrarea) împreună

În această parte, papa a prezentat mai multe exemple de colaborare între CMB și Biserica Romano-Catolică. Începe cu o referire la Comisia pentru Credință și Constituție și la Comisia pentru Misiune Mondială și Evanghelistism. Papa nu amintește în discursul său, însă acestea sunt comisiile CMB în care Biserica Romano-Catolică este membră cu drepturi depline. ”Căutarea” Comisiei pentru Credință și Constituție ”pentru o viziune comună asupra Bisericii, împreună cu munca acesteia pentru studierea chestiunilor de natură etică și morală, ating arii cruciale pentru viitorul ecumenismului.” Papa se referă aici la două documente emise recent de Comisia pentru Credință și Constituție, anume (1) *Biserica, spre o viziune comună*,⁵ un document eclesiologic de mare importanță, poate cel mai important document al acestei Comisii după faimosul document *Botez, Euharistie, Preoție și (2) Discernământ moral în Biserici. Un document de studii*⁶ precum și la

⁵ Vezi textul în engleză și trimiterea spre traducerea în diferite alte limbi <https://www.oikoumene.org/en/resources/publications/the-church-towards-a-common-vision>

⁶ *Moral Discernment in the Churches. A Study Document*. Faith and Order Paper No. 215, WCC Publications, Geneva, 2013. Ar trebui adăugat aici că acest studiu al Comisiei pentru Credință și Constituție a fost publicat cu un ”addendum orthodox” plasat la finalul Introducerii, care conține următorul text: ”Participanții ortodocși ai Comisiei Permanente pentru Credință și Constituție s-au întâlnit în Penang (iunie 2012), după care apoi s-au întâlnit în Bossey (noiembrie 2012) unde a fost prezentat textul final al documentului *Discernământul moral în Biserici: Un document de studii*, a apreciat munca conținută în acest text. Documentul de studii, din punct de vedere academic, poate fi folosit în școlile teologice ortodoxe și în mediile academice. Conține instrumente menite să înțeleagă diferiți factori cauzatori ai divizării bisericilor în ceea ce privește chestiunile de natură morală. Totuși, membrii ortodocși ai Comisiei Permanente își exprimă îngrijorarea lor cu privire la întregul proces de studiu. Ortodocșii citesc acest text într-un mod care nu reflectă tradiția lor; în special ei identifică următoarele arii: • metodologia de lucru a studiului conduce spre o abordare relativistă; • aceeași metodologie este aplicată unității bisericești;

toate eforturile acestei comisii de a discuta chestiuni de natură morală. Sunt amintite de asemenea cooperarea inter-religioasă cu CMB, conlucrarea în cadrul Săptămânii de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor, în cadrul Institutului Ecumenic de la Bossey, precum și ”participarea tot mai crescândă la Ziua de rugăciune pentru Protecția Creației.”

5. Diaconia ecumenică

”Diaconia” este, potrivit acestui discurs al papei, termenul potrivit pentru a defini ”munca comunităților noastre creștine. ... Este modul nostru de a-L urma pe Domnul nostru care nu a venit ”ca să I se slujească, ci ca să slujească” (Mc. 10, 45).” Menționând ”gama largă de servicii oferite de bisericile membre ale Consiliului Mondial” papa arată că ”credibilitatea Evangheliei este pusă la încercare de modul în care creștinii răspund la strigătul tuturor celor care, în toate părțile lumii” suferă diferite nedreptăți. După o scurtă referire la creșterea sărăciei la nivel global, papa încheie această parte cu un îndemn în care l-a citat pe antecesorul său, papa Benedict al XVI-lea : ”Haideți să ne lăsăm provocați de compasiune și de strigătul celor care suferă: ”programul unui creștin este o *inimă care strigă* ” (BENEDICT XVI, *Deus Caritas Est*, 31).

Îndemnuri finale

Discursul papei se încheie cu șase⁷ îndemnuri introduse prin cuvintele ”Haideți să...” Aceste îndemnuri ar putea fi rezumate astfel :

• o supra-accentuare a abordării academice non-teologice; • lipsa unei abordări ecumenice mai largi; • lipsa unor aspecte spirituale și teologice, de exemplu, experiența poporului lui Dumnezeu în Biserică, consensus fidelium; • anumite ipoteze prezente de-a lungul textului care nu ar trebui făcute. Aceeași abordare relativistă este aplicată și surselor; pentru ortodocși însă există trei surse inițiale capitale pentru discernământul moral: Sfânta Treime, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Aceste surse nu pot fi plasate la același nivel cu alte surse. Participanții ortodocși ai Comisiei Permanente pentru Credință și Constituție care s-au întâlnit în Penang sugerează ca acest text să fie trimis Adunării CMB din 2013 ca un pas preliminar al unui studiu mai extins. Recomandarea lor este ca pe viitor, Comisia pentru Credință și Constituție să pună pe agenda sa alte discuții teologice în domeniul discernământului moral.” Acest ”addendum orthodox” are o notă care cuprinde următorul text: ”Catolicii (adică membrii catolici ai comisiei n. n.) împărtășesc aceeași îngrijorare precum cea menționată în acest addendum ortodox. De aceea ei susțin recomandarea, inclusă în Introducere, ca textul să fie trimis Adunării CMB din 2013 ca un pas preliminar al unui studiu pe care Comisia pentru Credință și Constituție să-l continue în viitor.”

⁷ Trebuie avut în vedere și îndemnul precedent care cuprinde citatul din papa Benedict VI. Astfel avem de-a face cu șapte îndemnuri în acest discurs. Nu întâmplător, papa a dorit să atingă acest număr de șapte.

(1) *Îndemn la continuarea cooperării ecumenice prin concentrarea asupra domeniilor unde se poate lucra împreună* : ”Haideți să vedem ce anume putem să facem în mod concret, decât să fim descurajați de ceea ce nu putem să facem.”

(2) *Îndemn la sprijinirea creștinilor din Orientul Mijlociu* : ”Haideți de asemenea să ne uităm la numeroșii noștri frați și surori din diferite părți ale lumii, mai ales din Orientul Mijlociu, care suferă pentru că sunt creștini. Haideți să ne apropiem de ei.”

(3) *Îndemn la exploatarea ”ecumenismului sângelui”* : ”Haideți să nu uităm că drumul nostru ecumenic este precedat și acompaniat de un ecumenism deja realizat, ecumenismul sângelui, care ne obligă să mergem mai departe.” Este vorba de martiriul comun al creștinilor de diferite confesiuni din ultimele decenii (în perioada comunismului, dar și în Orientul Mijlociu în vremea noastră) care ne obligă să continuăm eforturile spre unitate.

(4) *Îndemn la evitarea absolutizării unor paradigme culturale și la renunțarea la interese partizane* : ”Haideți să ne încurajăm unii pe alții să depășim tentația de a absolutiza anumite paradigme culturale și să nu ne lăsăm prinși de interese partizane.”

(5) *Îndemn la sprijinul celor de bine care se îngrijesc de cei în nevoi* : ”Haideți să-i ajutăm pe bărbații și femeile de bine să se dezvolte în îngrijorarea lor pentru evenimente și situații care afectează nu numai o mare parte a umanității, ci adesea ajung pe prima pagină (în mass media *n.n.*). ... Deci, să ne întrebăm pe noi înșine: Ce putem să facem împreună? Dacă o anumită formă de slujire este posibilă, de ce să nu o planificăm și să o punem în aplicare și astfel să experiem o frățietate mai intensă ”în exercitarea dragostei concrete?”

(6) *Îndemn final la muncă și rugăciune comună* : ”Haideți să ne ajutăm unii pe alții să mergem, să ne rugăm și să lucrăm împreună, astfel încât, cu ajutorul lui Dumnezeu, unitatea să crească, iar lumea să creadă.”

Concluzii

Avem de-a face cu un discurs bine structurat, care conține idei benefice colaborării dintre CMB și Biserica Romano-Catolică, precum și critici și recomandări, întrebări și îndemnuri deschise, directe și uneori incomode, așa cum ne-a obișnuit deja papa Francisc.

Ortodocșii se pot simți conformabili cu acest text din următoarele motive : (1) cuprinde un citat dintr-un Sfânt Părinte răsăritean, Sfântul Grigorie de Nyssa ; (2) Bisericele Răsăritului creștin” care-i cinstesc pe cei 70 de ucenici ai Domnului sunt amintite ca păstrătoare ale memoriei acestor primi misionari pe care-i cinstesc printr-o sărbătoare; (3) este pomenită Ziua de rugăciune pentru Protecția Creației ca domeniu de cooperare ecumenică în creștere, or se știe că această zi a fost

inițiată de Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I pentru protejarea creației lui Dumnezeu pornind de la principii creștine.

Misiologul, nu numai cel ortodox, nu poate să fie decât fericit cu un astfel de discurs care a subliniat necesitatea implicării mai active a CMB în misiune. Criticile adresate CMB cu privire la modul de a face misiune sunt, în opinia noastră, obiective și constructive. De asemenea este de salutat accentul pe necesitatea menținerii conexiunii dintre misiune și ecumenism și sublinierea misiunii ca factor spre unitate.

Istoricul bisericesc este mulțumit să vadă apelul papal repetat la istorie în acest discurs. Sunt pomenite "secolele de conflict" dintre creștini pe care însă generația dinaintea noastră le-au depășit. Neîncrederea, înstrăinarea și "spirală infernală a fragmentării continue" par a fi de domeniul trecutului. Calea ecumenismului este "o cale în același timp nouă și veche" și este deschisă "în mod irevocabil." Generația dinaintea noastră a schimbat "cursul istoriei," de aceea noi avem o datorie față de aceasta, anume să continuăm eforturile lor spre unitate.

În final, nu putem observa că această cuvântare papală cuprinde o referire biblică, desigur pozitivă, la Apostolul Petru. Nu este o trimitere la Matei 16, 16-18, ci la Ioan 6, 68.

Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel
Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel Buda, Sibiu/Geneva

PELERINAJ ECUMENIC AL SANCTITĂȚII SALE FRANCISC LA GENEVA
SPRE A MARCA CEA DE-A 70- A ANIVERSARE A FONDĂRII
CONSILIULUI MONDIAL AL BISERICILOR ⁸
ÎNTÂLNIRE ECUMENICĂ
CUVÂNTUL SANCTITĂȚII SALE
CMB, Centrul Ecumenic
Marți, 21 iunie 2018

Iubiți frați și iubite surori,

Sunt fericit să vă întâlnesc și vă mulțumesc pentru călduroasa primire. Îmi exprim recunoștința mai ales față de Secretarul General, Rev. Dr. Olav Fykse Tveit, și față de moderatoarea (Comitetului Central *n. n.*), Dr. Agnes Abuom pentru cuvintele lor amabile și pentru invitația lor la această aniversare a șaptezeci de ani de la fondarea Consiliului Mondial al Bisericilor.

În Biblie, șaptezeci de ani reprezintă o perioadă de timp semnificativă, un semn al binecuvântării lui Dumnezeu. Șaptezeci este de asemenea un număr care ne aduce aminte de două pasaje importante din Evanghelie. În primul, Domnul ne poruncește să ne iertăm unii pe alții, nu numai de șapte ori, ci de “șaptezeci de ori câte șapte” (Mt 18, 22). Acest număr, bineînțeles că nu servește drept limită, ci deschide un orizont vast; nu cuantifică dreptatea, ci servește ca măsură pentru o dragoste capabilă de iertare infinită. După secole de conflict, acea dragoste ne permite să ne adunăm ca frați și surori, în pace și plini de recunoștință față de Dumnezeu, Tatăl nostru.

Dacă noi suntem astăzi aici, aceasta este mulțumită tuturor celor dinainte de noi care au mers pe calea iertării și care nu au precupețit niciun efort de a răspunde voinței Domnului “ca toți să fie una ” (cf. *In* 17, 21). Prin dragostea sinceră a lui Iisus, ei nu și-au permis să se împotmolească în dezacorduri, ci în schimb au privit curajos spre viitor, crezând în unitate și dărâmând barierele suspiciunii și ale fricii. Așa cum un vechi Părinte al Bisericii a observat pe bună dreptate: “când dragostea înlătură cu totul frica, iar frica a fost transformată în iubire, atunci unitatea adusă nouă de către Mântuitorul nostru va fi realizată pe deplin” (SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, Omilia XV la Cântarea Cântărilor). Noi suntem moștenitori ai credinței, dragostei și nădejzii tuturor celor care, prin puterea neviolentă a Evangheliei, au găsit curajul de a schimba cursul istoriei, o istorie care ne-a condus la neîncredere reciprocă și la înstrăinare, și astfel a contribuit la spirala infernală a fragmentării continue. Mulțumită Duhului Sfânt care inspiră și

⁸ Textul original în limba engleză a fost preluat de pe http://w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/june/documents/papa-francesco_20180621_pellegrinaggio-ginevra.html

ghidează calea ecumenismului, direcția a fost schimbată și o cale în același timp nouă și veche a fost deschisă în mod irevocabil: calea unei comuniuni irevocabile menită spre manifestarea vizibilă a fraternității care-i unește și acum pe credincioși.

Numărul șaptezeci ne aduce aminte și de un alt pasaj biblic. Este vorba de acei discipoli pe care Iisus i-a trimis în misiune în timpul slujirii sale publice (cf. *Lc.* 10, 1) și care sunt sărbătoriți în unele Biserici ale Răsăritului creștin. Numărul acelor discipoli reflectă numărul oamenilor din lume așa cum îl găsim în primele pagini ale Bibliei (cf. *Fac.*, cap. 10). Ce anume ne sugerează aceasta nouă, dacă nu că misiunea este îndreptată spre toate națiunile și că fiecare discipol, spre a fi ca atare, trebuie să devină un apostol, un misionar. CMB a fost fondat pentru a fi în slujba mișcării ecumenice, care ea însăși își are originea într-o puternică chemare la misiune: căci cum pot creștinii să propovăduiască Evanghelia dacă ei sunt divizați între ei? Această preocupare presantă încă ghidează calea noastră și este fondată pe rugăciunea Domnului ca toți să fie una, “astfel încât lumea să creadă” (*In* 17, 21).

Iubiți frați și iubire surori, permiteți-mi să vă mulțumesc pentru angajamentul vostru pentru unitate, dar și să îmi exprim o îngrijorare. Aceasta vine din impresia că ecumenismul și misiunea nu mai sunt atât de strâns interconectate așa cum erau la început. Totuși, mandatul misionar care este mai mult decât *diakonia* și promovarea dezvoltării umane, nu poate fi neglijat sau golit de conținutul lui. Acesta determină însăși identitatea noastră. Predicarea Evangheliei până la marginile pământului este parte a însăși existenței noastre ca și creștini. Modul în care este realizată misiunea, diferă, bineînțeles, în funcție de timp și spațiu. În fața tentației recurente de a croi misiunea după modul lumesc de gândire, noi trebuie să ne aducem constant aminte că Biserica lui Hristos crește prin atracție.

Dar ce anume face această putere de atracție? Cu siguranță că nu propriile noastre idei, strategii sau programe. Credința în Hristos nu este rezultatul consensului, iar poporul lui Dumnezeu nu poate fi redus la o organizație non-guvernamentală. Nu, puterea atracției constă total în darul sublim care l-a uimit atât de mult pe Apostolul Pavel: “ca să-L cunosc pe El (Hristos n.n.) și puterea învierii Lui și să fiu primit părtaș la patimile Lui” (*Fil.* 3,10). Aceasta este singura noastră laudă: “ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu pe fața lui Hristos” (*II Cor.* 4, 6), ni l-a dat pe Duhul Sfânt, Dătătorul de viață. Aceasta este comoara pe care noi, prin vase de lut (cf. *v.* 7), trebuie să o oferim lumii noastre, atât de iubită, dar în același timp atât de tulburată. Noi nu am fi credincioși misiunii încredințate nouă, dacă am devaloriza această comoară într-un umanism imanent pur, adaptat modei de moment. Nici nu suntem buni păzitori dacă încercăm doar să o păstrăm, îngropând-o de frica lumii și a schimbărilor din aceasta (cf. *Mt* 25, 25).

Este cu adevărat nevoie de o *nouă mobilizare evangelicală*. Suntem chemați să fim acei oameni care experiază și împărtășesc bucuria Evangheliei, Îl slăvesc pe Domnul și îi slujesc pe frații și surorile noastre cu inimi arzătoare de dorința de a deschide orizonturi de bunătate și frumusețe inimaginabile pentru aceia care nu au fost binecuvântați să-L cunoască cu adevărat pe Iisus. Sunt convins că un impuls misionar crescând ne va conduce spre mai multă unitate. La fel ca la început, predicarea a marcat primăvara Bisericii, astfel încât evanghelizarea va marca înflorirea unei noi primăveri ecumenice. La fel ca în acele zile, să ne adunăm în comuniunea din jurul Stăpânului, nu fără o anumită jenă cu privire la oscilațiile noastre constante, și, împreună cu Petru, să-I spunem: “Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice.” (In. 6, 68).

Iubiți frați și iubire surori, am dorit să particip personal la festivitățile care marchează această aniversare a Consiliului Mondial, nu în ultimul rând pentru a reafirma angajamentul Bisericii Catolice față de cauza ecumenismului și să încurajez cooperarea cu bisericile membre și cu partenerii noștri ecumenici. În această privință, aș dori să reflectez pe scurt asupra motto-ului ales pentru această zi: *Mers, Rugăciune și Muncă împreună*.

Mers Da, dar unde? Din tot ceea ce s-a spus, aș sugera o mișcare în două direcții: spre interior și în afară. *Spre interior*, adică să ne mișcăm mereu spre centru, să cunoaștem că suntem ramuri altoite pe o singură viță care este Iisus (cf. In 15, 1-8). Nu vom aduce roade dacă nu ne ajutăm unul pe altul să rămânem uniți în el. *În afară*, spre multele periferii existențiale ale lumii de astăzi, în a ne uni spre a aduce harul vindecător al Evangheliei fraților și surorilor noastre în suferință. Ar trebui să ne întrebăm unii pe alții dacă umblăm în adevăr sau doar simplu în cuvinte, dacă îi prezentăm pe frații și surorilor noastre Domnului din grijă pentru ei, sau dacă ei sunt excluși din aria noastră de interes real. Ar trebui să ne întrebăm de asemenea dacă continuăm să mergem pe propriile noastre urme, sau să plecăm cu convingere să-L aducem pe Domnul lumii.

Rugăciune. În rugăciune, de asemenea, la fel ca în mers, nu putem să mergem înainte prin noi înșine pentru că harul lui Dumnezeu nu este atât de adaptat pentru a se potrivit fiecăruia ca armonie răspândită în rândul credincioșilor care se iubesc unul pe altul. De câte ori spunem “Tatăl nostru”, noi simțim un echo în noi, al fiilor și fiicelor noastre, dar și al fraților și surorilor noastre în devenire. Rugăciunea este oxigenul ecumenismului. Fără rugăciune, comuniunea devine înnăbușitoare și nu face progres, pentru că noi oprim suflarea Duhului de la a ne mâna înainte. Haideți să ne întrebăm pe noi înșine: Cât de mult ne rugăm unii pentru alții? Domnul s-a rugat ca noi să fim una: Îl imităm noi pe Dumnul în această privință?

Munca împreună. Aici aș dori să reafirm faptul că Biserica Catolică recunoaște importanța specială a muncii realizate de Comisia pentru Credință și

Constituție și dorește să continue să contribuie la activitatea acesteia prin participarea unor teologi de înaltă calificare. Căutarea Comisiei pentru Credință și Constituție pentru o viziune comună asupra Bisericii, împreună cu munca acesteia pentru studierea chestiunilor de natură etică și morală, ating arii cruciale pentru viitorul ecumenismului. Aș dori de asemenea să amintesc prezența activă a Bisericii în Comisia pentru Misiune Mondială și Evaghelism; colaborarea cu Biroul pentru Dialog și Cooperare Inter-Religioasă, cel mai recent cu privire la importanta temă a educării și păcii; și pregătirea comună a textelor pentru Săptămâna de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor. Acestea și diferite alte forme de colaborare sunt elemente fundamentale într-o colaborare a completă și dovedită în timp. De asemenea, eu apreciez rolul esențial al Institutului Ecumenic de la Bossey în educarea de viitor personal și a liderilor academici din multe Biserici și confesiuni creștine. Biserica Catolică participă de multă vreme în acest proces educațional prin prezența unui profesor catolic în corpul profesoral, iar în fiecare an eu am bucuria să salut un grup de studenți care vizitează Roma. Aș dori de asemenea să menționez, ca un semn bun al “bunului spirit ecumenic,” participarea tot mai crescândă la Ziua de rugăciune pentru Protecția Creației.

Aș dori de asemenea să notez că munca comunităților noastre creștine este pe bună dreptate definită prin cuvântul *diakonia*. Este modul nostru de a-L urma pe Domnul nostru care a venit “ca să I se slujească, ci ca să slujească” (Mc. 10, 45). Gama largă de servicii oferite de bisericile membre ale Consiliului Mondial își găsesc o expresie emblematică în Pelerinajul pentru Pace și Dreptate. Credibilitatea Evangheliei este pusă la încercare de modul în care creștinii răspund la strigătul tuturor celor care, “în toate părțile lumii, suferă pe nedrept de pe urma extinderii vătămătoare a unei excluziuni care, prin generarea de sărăcie, generează conflicte. Cei mai vulnerabili sunt din ce în ce mai marginalizați, lipsindu-le pâinea cea de toate zilele, un loc de muncă și un viitor, în vreme ce cei bogați sunt tot mai puțini și tot mai avuți. Haideți să ne lăsăm provocați de compasiune și de strigătul celor care suferă: “programul unui creștin este o inimă care strigă” (BENEDICT XVI, *Deus Caritas Est*, 31). Haideți să vedem ce anume putem să facem în mod corect, decât să fim descurajați de ceea ce nu putem să facem. Haideți de asemenea să ne uităm la numeroșii noștri frați și surori din diferite părți ale lumii, mai ales din Orientul Mijlociu, care suferă pentru că sunt creștini. Haideți să ne apropiem de ei. Haideți să nu uităm că drumul nostru ecumenic este precedat și acompaniat de un ecumenism deja realizat, ecumenismul sângelui, care ne obligă să mergem mai departe.

Haideți să ne încurajăm unii pe alții să depășim tentația de a absolutiza anumite paradigme culturale și să nu ne lăsăm prinși de interese partizane. Haideți să-i ajutăm pe bărbații și femeile de bine să se dezvolte în îngrijorarea lor pentru evenimente și situații care afectează nu numai o mare parte a umanității, ci adesea

Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel, Pr. Conf. dr. Daniel Buda

ajung pe prima pagină (în mass media *n.n.*). Nu putem să întoarcem capul în altă parte. Este problematic atunci când creștinii apar ca fiind indiferenți față de cei în nevoie. Încă și mai îngrijorătoare este convingerea unora care consideră binecuvântările lor drept semne clare ale predilecției lui Dumnezeu decât o chemare spre slujire responsabilă a familiei umane și protejarea creației. Domnul, Bunul Samaritean al umanității (cf. *Lc.* 10, 29-37) ne va examina după dragostea noastră pentru vecinul nostru, pentru fiecare dintre vecinii noștri (cf. *Mt.* 25, 31-46). Deci, să ne întrebăm pe noi înșine: Ce putem să facem împreună? Dacă o anumită formă de slujire este posibilă, de ce să nu o planificăm și să o punem în aplicare și astfel să experiem o frățietate mai intensă în exercitarea dragostei concrete?

Iubiți frați și iubire surori, înnoiesc aici mulțumirile mele adresate dvs. Haideți să ne ajutăm unii pe alții să mergem, să ne rugăm și să lucrăm împreună, astfel încât, cu ajutorul lui Dumnezeu, unitatea să crească, iar lumea să creadă. Vă mulțumesc!

Trad. Din eng. de Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel Buda